Tardes de Ciència 2014-2015.
Dissabte 10 de gener 2015 a les 19:00.

Francesc Bailón Trueba. Llicenciat en Filosofia i Lletres. Professor de diversos cursos sobre els inuit i la seva cultura. Ha col·laborat durant un any com assessor inuit en la darrera pel·lícula d'Isabel Coixet «Nobody wants the night» http://nadiequierelanoche.mediaprocine.com/. Veure la seva pàgina: http://www.antropologiainuit.com/

Xerrada: «Els inuit i la seva astronomia. Un univers llegendari».
Francesc Bailón va estructurar la xerrada en tres parts: qui són els inuit, com són i com viuen, com és el seu territori i quina és la seva visió del món que els envolta, com veuen els planetes i les constel·lacions. Inuit és el nom que es donen a ells mateixos. El singular de inuit és inuk i significa home. La denominació esquimals no els agrada, era el nom que els donaven els indígenes americans. Són un poble essencialment pacífic, que no tenen la paraula «guerra» en el seu llenguatge. Iglú, caiac, anorac, són paraules que procedeixen del llenguatge inuit.

Qui són, on són i com viuen?
Són uns 150.000 individus repartits en 21 grups. Com grup ètnic es pot parlar que existeixen des de fa uns 1.000 anys i el seu origen és la cultura Thule (Groenlàndia) que es va estendre per l'àrtic. Els inuit viuen en una zona que s'estén al llarg de 8.000 km de longitud per la zona àrtica de Sibèria, Alaska, Nord de Canadà i Groenlàndia. Davant de la invasió de l'home blanc han tractat de conservar la seva cultura i el seu idioma. Als anys 70 del passat segle van decidir anar a les ciutats i aprendre la cultura i l'idioma de l'home blanc. Ara saben idiomes, alguns saben 5 o més i intenten guanyar autonomia política. Per exemple, Groenlàndia, després d'un referèndum i un acord amb Dinamarca, serà independent el 21 de juny de 2021. Els inuit de Canadà tenen zones autònomes. Els seus recursos naturals són la pesca i el caribú o ren salvatge.

Com és el seu territori i la seva visió del món?
Hi ha molta diversitat d'hàbitats entre els 21 grups d'inuits. Com exemple es pot citar les temperatures mínimes d'uns -20ºC del sud de Groenlàndia i d'uns -60ºC en zones molt més al nord. En el territori inuit es pot parlar de 5 Pols Nord:
- geogràfic, punt de referència marcat als mapes, situat a sobre del gel, sense terra ferma a sota,
- magnètic, que cada any es desplaça uns 40 km cap a l'oest,
- geomagnètic, aproximació a considerar la Terra con un imant bipolar gegantí,
- d'inaccessibilitat, punt de l'oceà àrtic més allunyat de les terres circumdants,
- celeste, punt imaginari d'intersecció de l'eix de rotació de la Terra amb l'esfera celeste.

Al Pol Nord, el Sol surt el 19 de març i es posa el 19 de setembre, havent 6 mesos de llum i 6 mesos de foscor. En realitat la llum no és molt intensa, ja que el Sol no puja molt sobre l'horitzó i la foscor és més aviat una penombra. Per sobre del Cercle Polar Àrtic, latitud 66º, almenys hi ha un dia en que el Sol no desapareix i un dia en que no apareix.

Els inuit no tenen deus, tenen esperits, com Sila, l'esperit de la meteorologia o Tulugak, el corb que els va portar la llum en forma d'una pilota lluminosa al bec. La tradició inuit interpreta els fenòmens naturals a traves de llegendes o sagues. Per els antics, la Lluna (Taqqiq) era un disc pla de gel i el Sol (Siqiniq) una bola de foc. Vegem altres sagues:

- La boira: Un caçador va ser capturat per un gegant que el va portar a la seva cabana. El caçador va poder fugir mentre el gegant dormia. La dona del gegant el va perseguir fins que el caçador va creuar un riu. La dona li va demanar com l'havia creuat i el caçador li va explicar que havia begut tota l'aigua del riu i l'havia tornat a treure, quan era a l'altre costat. La dona del gegant es va posar a veure aigua fins que va esclatar, formant la boira.
- Aurores boreals: són llums dels morts que estan al cel i que han tingut un amort tràgica. Si xiules se t'apropen i pots parlar amb els morts i, a través d'ells, pots comunicar amb els teus avantpassats.
- El Sol (Malina, esperit femení) i la Lluna (Anningan, esperit masculí). Malina i Anningan eren germans i vivien junts fins que un dia, Anningan va voler violar la seva germana Malina. Aquesta va fugir cap el cel i Anningan la va perseguir donant lloc a la consecució dels dies i les nits. Quan hi ha un eclipse de Sol, és que Anningan ha atrapat a Malina. Durant l'eclipse de Sol, les dones dels antics inuits no podien sortir de casa i durant l'eclipse de lluna eren els homes els que no podien sortir.
- Sedna, l'esperit del mar. Era una jove que no es volia casar fins que un dia va trobar un caçador que li va agradar i se'n va anar amb ell. Però el caçador es transformà en un corb, que li donava carn crua per menjar. El pare de Sedna va sentir les seves lamentacions i va anar amb el seu caiac a rescatar-la. Quan el corb va veure que fugia, va desfermar una gran tempesta. Sedna va caure al mar i va intentar de nou pujar a la barca, però el pare, per aplacar el corb i aconseguir que aturés la tempesta, li va tallar els dits de les mans per evitar que pugés. Els dits de Sedna van donar lloc als animals marins.
- Mite de la pesca. Kiviuk, que era una mena d'Indiana Jones, va tallar un arbre per pescar. Quan va agafar un peix, aquest se li reia. Va agafar un altre arbre per agafar un altre peix, però també es reia. Va continuar agafant arbres fins que no va quedar cap.

Com veuen els planetes i les constel·lacions?
Els antics inuit veien els planetes com grans estrelles i les estrelles llunyanes com forats en la cúpula celeste. Per ells, l'estrella Polar no tenia significat especial, ja que no els servia com a guia. La majoria de constel·lacions representen petjades de diferents animals. Altres representen animals, com la nostra Osa Major, que la veuen com un Caribú (ren salvatge). La nostra Cassiopea la veuen com la llum d'esteatita, una mena de làmpada.

Un planetoide i quatre satèl·lits de Saturn porten noms de la mitologia inuit:
- Sedna, planeta menor descobert en 2003 i un dels objectes del sistema solar situat més lluny del Sol, porta el nom de l'esperit del mar Àrtic comentat abans.
- Ijiraq (el nostre «home del sac» a la mitologia inuit), és una lluna de Saturn descoberta l'any 2000. L'astrònom canadenc J.J. Kavelaars, un dels descobridors, va proposar el nom després de llegir un conte de Michael Kusugak.
- Kiviuk, personatge mitològic explicat abans i Paaliak, esperit relacionat amb desgràcies, són els noms de dues llunes de Saturn més, noms proposats per Michael Kugusak.

La gran afluència de públic i les nombroses preguntes al final, donen fe del gran interès que va despertar la xerrada de Francesc Bailón, interès que es va mantenir durant tota l'exposició.